

นวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล: การเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนา
ทักษะชีวิตบนฐานบริบทท้องถิ่น
Balanced Academic Management Innovation in Early Childhood
Education: Play-Based Learning for Life Skills Development through
Local Context Integration

ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู^{1*}, กวิน บุญประโคน², วินัส ภัคตินรา³,
แพรวนาภา เรียงริลา⁴, ศุภกร โกมาสถิตย์⁵ และอนุภูมิ คำยัง⁶
Chatwilai Surinchompoo^{1*}, Kawin Boonprakon², Venus Paknara³,
Praewnapa Riangrila⁴, Supakorn Komasatit⁵ and Anuphum Kumyoung⁶

^{1*}สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

^{2,5}สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

³กลุ่มวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

^{4,6}กลุ่มวิชาวัดผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

^{1*}Program of Educational Administration, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

^{2,5}Program of Physical Education, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

³Division of Psychology, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

^{4,6}Program of Educational Measurement and Evaluation, Faculty of Education, Loei Rajabhat University

E-mail : chatwilaitukta@gmail.com^{1*}

Received: 2025-5-3; Revised: 2025-10-15; Accepted: 2025-10-26

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล โดยบูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยบนฐานบริบทท้องถิ่น การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (1) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาครูกับการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล (2) การพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมการบริหารวิชาการเชิงสมดุล และ (3) การประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของนวัตกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 413 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.714, S.D. = 0.611) และพัฒนาการรวมทั้งทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (\bar{X} = 4.703, S.D. = 0.627) โดยพบความสัมพันธ์เชิงบวกสูงระหว่างการบริหารวิชาการเชิงสมดุลกับพัฒนาการเด็ก (r = 0.735, $p < .01$) นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) หลักการ (Principles) (2) กระบวนการ (Processes) (3) ระบบสนับสนุน (Supporting Systems) และ (4) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes) ซึ่งสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กได้อย่างรอบด้าน งานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าแนวทางการบริหารวิชาการเชิงสมดุลที่บูรณาการบริบทท้องถิ่นและการเรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการปฐมวัย, การเรียนรู้ผ่านการเล่น, ทักษะชีวิต, บริบทท้องถิ่น, พัฒนาการแบบองค์รวม

Abstract

This research aimed to develop an innovation for balanced academic management in early childhood education by integrating play-based learning to enhance children's life skills through local contexts. The study was conducted in three phases: (1) examining the relationship between teacher development activities and balanced academic management, (2) developing and testing the balanced academic management innovation, and (3) evaluating its appropriateness and effectiveness by experts and stakeholders. The participants included 413 school administrators and early childhood teachers under the Loei Primary Educational Service Area Office 1. Research instruments comprised questionnaires, structured interviews, and focus group discussions. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, and qualitative content analysis.

The results found that the level of balanced academic management was at the highest level ($\bar{X} = 4.714$, S.D. = 0.611), as were the children's development and life skills ($\bar{X} = 4.703$, S.D. = 0.627). A high positive correlation was found between balanced academic management and children's development ($r = 0.735$, $p < .01$). The developed innovation consisted of four core components: (1) Principles, (2) Processes, (3) Supporting Systems, and (4) Expected Outcomes, all of which effectively promoted children's holistic development—physical, emotional, social, and intellectual. The study concludes that balanced academic management integrating local contexts and play-based learning serves as a key mechanism for sustainably enhancing the quality of early childhood education.

Keywords: Balanced Academic Management, Play-Based Learning, Life Skills, Local Context, Holistic Development

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจโลก การศึกษาปฐมวัยจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นช่วงเวลาทองแห่งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างสูงสุด (UNICEF, 2019) ประเทศไทยได้ดำเนินการปรับปรุงนโยบายและกรอบแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะการประกาศใช้ “หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านการเรียนรู้บนฐานของการเล่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ภายใต้ความผันผวนของโลกยุคใหม่ การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงไม่สามารถยึดแนวทางดั้งเดิมที่เน้นเนื้อหาวิชาการเป็นศูนย์กลางเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป หากแต่จำเป็นต้องปรับสู่แนวทางการบริหารวิชาการที่มี “ความสมดุล” ระหว่างกรอบนโยบายระดับชาติกับความต้องการเฉพาะของเด็ก ครอบครัว และชุมชนในแต่ละบริบท แนวทางการบริหารที่ยืดหยุ่น คำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่ และเคารพศักยภาพของเด็กอย่างแท้จริง จึงถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน (OECD., 2023; Siraj & Kingston, 2015)

แม้หลักสูตรใหม่จะมีทิศทางที่ชัดเจน แต่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับสถานศึกษายังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน โดยเฉพาะในแง่ของการบริหารวิชาการที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างนโยบายกลาง ความคาดหวังของผู้ปกครอง และความต้องการของเด็กในแต่ละพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยใช้แนวคิด “การบริหารวิชาการเชิงสมดุล” (Balanced Academic Management) ซึ่งผสานมาตรฐานทางการศึกษาเข้ากับความยืดหยุ่นเชิงพื้นที่ที่ใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็กเป็นศูนย์กลาง และเน้นการจัดกิจกรรมที่มีความหมาย สัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็กในชุมชน (Siraj & Kingston, 2015) แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับหลักสูตรสากล เช่น ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (Ministry of Education, 2017) รวมถึงแนวทางจาก The Wallace Foundation (2012) ที่เน้นบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการพัฒนา “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน จากรายงานสถานภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยควรมีทักษะในการเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กผ่านการเล่น โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการบริหารทรัพยากร การสร้างการมีส่วนร่วมของครูและชุมชน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ประภัสสร พิงโพธิ์, 2564; ศูนย์คุณธรรม, 2566)

ดังนั้นบทความนี้มีเป้าหมายเพื่อเสนอกรอบแนวคิด หลักการ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ “การบริหารวิชาการเชิงสมดุล” ในระดับปฐมวัย โดยศึกษาจากโรงเรียนต้นแบบที่ส่งเสริมพัฒนาการและทักษะชีวิตผ่านการเรียนรู้บนฐานการเล่นในบริบทท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเชิงระบบให้แก่ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดรับกับความเป็นจริงของพื้นที่ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางต้นแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลที่บูรณาการแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็กปฐมวัยและความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลที่มีการออกแบบเชิงระบบ โดยบูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานของบริบททางวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล

การบริหารวิชาการปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องเคลื่อนจากการเน้นวิชาการสู่การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน (Siraj & Kingston, 2015; OECD, 2020) โดยเน้นการเรียนรู้แบบองค์รวม ผ่านการเล่น การมีส่วนร่วมของครอบครัว และการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น (สาธิตา แดงภิรมย์ และ นันทิยา น้อยจันทร์, 2565; ทศพร เกตุดอนอม, 2566) หลักการสำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้แบบองค์รวม และการใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็ก (UNESCO, 2021)

แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากหลายทฤษฎี เช่น Reggio Emilia Approach (Edwards, Gandini, & Forman, 2012), หลักสูตร Te Whāriki ของนิวซีแลนด์ (Ministry of Education, 2017) และทฤษฎีระบบนิเวศของ Bronfenbrenner (1979) งานวิจัยสนับสนุนว่าการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่มีจุดประสงค์ (Pyle &

Danniels, 2017) และการเลือกกิจกรรมโดยเด็กเอง (Kangas et al., 2020) ส่งเสริมพัฒนาการได้จริง รวมถึงงานวิจัยในไทยที่เน้นบทบาทของครอบครัวและชุมชน (เพชรดาว นิลสว่าง และคณะ, 2566; ศิริอร นพกิจ, 2560; บุศรา ทับทิมศรี และคณะ, 2564)

2. การเล่นเป็นฐาน (Play-based Learning) เพื่อเสริมพัฒนาการและทักษะชีวิต

Play-based Learning ถูกยืนยันว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างองค์รวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (1962) และ Vygotsky (1978) ที่กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น วัยทารกเน้นประสาทสัมผัส วัยก่อนอนุบาลเน้นการสมมติ และวัยอนุบาลเน้นการแก้ปัญหา (สุเมธ งามกนก, 2564)

การบูรณาการบริบทท้องถิ่น เช่น การใช้ของเล่นพื้นบ้าน ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์เด็ก (กมลทิพย์ ทองเทพ และคณะ, 2565) และการเล่นแบบลู่ตพาทต์ (Luthpart Play) ที่ให้เด็กเป็นผู้นำการเรียนรู้เอง (Mooney, 2013; Siraj-Blatchford et al., 2021) ยิ่งช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย

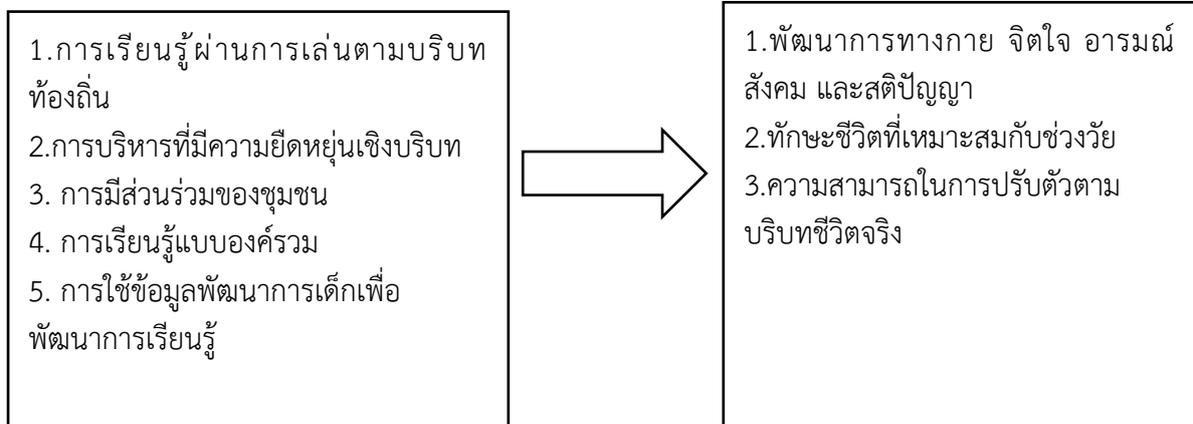
3. ข้อเสนอเชิงรูปธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสถานศึกษา

การขับเคลื่อนหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2568 ต้องวิเคราะห์ความพร้อมของบุคลากรผ่าน PLC (DuFour & Fullan, 2013) ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงบริบทจริง (Bodrova & Leong, 2015; Hirsh-Pasek et al., 2009) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน (Perry & Dockett, 2011; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) และพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล

ตัวแปรตาม พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาครูปฐมวัยกับการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลกับการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตบนฐานบริบทท้องถิ่น ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ข้าราชการครูและครูอัตราจ้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 134 โรงเรียน มีผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 134 คน มีข้าราชการครูและครูอัตราจ้าง จำนวนทั้งสิ้น 1,539 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2567)

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ข้าราชการครูและครูอัตราจ้างปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย จำนวน 126 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 126 คน มีข้าราชการครูและครูอัตราจ้างระดับปฐมวัยจำนวน 287 คน โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรแต่ละขนาดของสถานศึกษาและสุ่มอย่างง่ายโดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มและจับฉลากรายชื่อสถานศึกษาออกให้ได้จำนวนเท่ากับกลุ่มตัวอย่าง

3) การศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการบริหารวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่น และการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานบริบทท้องถิ่น ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์นำไปสู่การกำหนดแนวคิดเบื้องต้นของนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล

4) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยจากองค์ความรู้ที่ได้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำมากำหนดประเด็นคำถามและจัดทำแบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับแนวทางการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล แบบสอบถามฉบับร่างได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) ผลการตรวจสอบได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล: การเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตบนฐานบริบทท้องถิ่น

1) การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลักดำเนินการโดยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและครูอัตราจ้างระดับปฐมวัย จากโรงเรียนต้นแบบด้านการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลบ้านตาล จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนบ้านคลองเสด็จ จังหวัดราชบุรี โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า จังหวัดเชียงราย โรงเรียนอนุบาลบ้านโคก จังหวัดบุรีรัมย์ โรงเรียนบ้านปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ โรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ถูกนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบหลักและกระบวนการของนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล

2) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มเป้าหมายเพื่อทดสอบแนวคิดเชิงระบบ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยจากครูปฐมวัยกลุ่มเป้าหมาย โดยการตอบแบบสอบถามการพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล การเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตบนฐานบริบทท้องถิ่น จำนวน 413 ฉบับ

ระยะที่ 3 หลังจากร่างต้นแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลที่บูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

1) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทดสอบความเหมาะสมของนวัตกรรมดังกล่าว และรับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อพัฒนาและปรับปรุงนวัตกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.1) กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานปฐมวัย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูปฐมวัย และนักวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวนประมาณ 15-20 คน

1.2) รูปแบบการดำเนินงานใน Workshop ได้แก่ การนำเสนอต้นแบบนวัตกรรม การอภิปรายเชิงวิพากษ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มย่อย และการสรุปข้อเสนอแนะเชิงโครงสร้างเพื่อปรับปรุงองค์ประกอบ กระบวนการ และระบบสนับสนุนของนวัตกรรม

1.3) ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการจะถูกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลในระยะที่ 1 และ 2 เพื่อจัดทำรูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล ฉบับสมบูรณ์ ที่มีความเหมาะสมในเชิงบริบท สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานศึกษา และมีแนวโน้มส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยได้อย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาครูปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมด้านการอบรม การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล โดยประเมินตามองค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความยืดหยุ่นเชิงบริบท (2) การมีส่วนร่วมของชุมชน (3) การเรียนรู้แบบองค์รวม และ (4) การใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็ก เครื่องมือทั้งหมดใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับ และผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 413 ฉบับ แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 126 คน ข้าราชการครูและครุอัตราจ้างระดับปฐมวัยจำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับคืนมา ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล แปรผลและสรุปผลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ (SPSS)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล ตามองค์ประกอบของตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านการเล่นตามบริบทท้องถิ่น การบริหารที่มีความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้แบบองค์รวม และการใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็กเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้ค่าสถิติเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลค่าระดับความคิดเห็น

3) วิเคราะห์ระดับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เป็นตัวแปรตาม โดยประเมินตามองค์ประกอบ พัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัยความสามารถในการปรับตัวตามบริบทชีวิตจริงด้วยค่าสถิติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายตามเกณฑ์

4) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล กับตัวแปรตามพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ชุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับของการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{X}=4.714$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D=0.611$

ตารางที่ 1 การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล

ข้อ	องค์ประกอบการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล	ระดับการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล		แปลผล	ลำดับที่
		\bar{X}	S.D.		
1	การเรียนรู้ผ่านการเล่นตามบริบทท้องถิ่น	4.72	0.59	มากที่สุด	2
2	การบริหารที่มีความยืดหยุ่นเชิงบริบท	4.68	0.63	มากที่สุด	5
3	การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.75	0.60	มากที่สุด	1
4	การเรียนรู้แบบองค์รวม	4.70	0.62	มากที่สุด	4
5	การใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็กเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	4.71	0.65	มากที่สุด	3
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.714	0.611	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้าน พบว่า องค์ประกอบทุกด้านของการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลในระดับมากที่สุดทั้งหมด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.60) ลำดับถัดมาคือ ด้านการเรียนรู้ผ่านการเล่นตามบริบทท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.59) ด้านการใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็กเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.65) ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.62) ตามลำดับและลำดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารที่มีความยืดหยุ่นเชิงบริบท ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.63)

และ ผลการวิจัยระดับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย พบว่า โดยภาพรวมระดับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบ ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{X} = 4.703$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D= 0.627

ตารางที่ 2 ระดับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ข้อ	องค์ประกอบพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย	ระดับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย		แปลผล	ลำดับที่
		\bar{X}	S.D.		
1	พัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา	4.70	0.62	มากที่สุด	2
2	ทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย	4.68	0.66	มากที่สุด	3
3	ความสามารถในการปรับตัวตามบริบทชีวิตจริง	4.73	0.60	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.703	0.611	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบรายด้าน พบว่า ด้านพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.703$) โดยเฉพาะด้านความสามารถในการปรับตัวตามบริบทชีวิตจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือพัฒนาการด้านกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามลำดับ

และ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามพบว่า โดยภาพรวมระดับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบ ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ $\bar{X} = 4.703$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.627

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม

ข้อ	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์	นัยสำคัญทางสถิติ
1	กิจกรรมการพัฒนารูปแบบวิถี ↔ การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล	0.712	สูง	p < .01
2	กิจกรรมการพัฒนารูปแบบวิถี ↔ พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย	0.698	สูง	p < .01
3	การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล ↔ พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย	0.735	สูง	p < .01
เฉลี่ยรวมทั้งหมด			มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ทุกคู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล กับ พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย มีค่าสหสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.735$) สะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการบริหารที่บูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นตามบริบทท้องถิ่น มีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า องค์ประกอบของนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล ซึ่งบูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยบนฐานบริบทท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ (Principles) กระบวนการ (Processes) ระบบสนับสนุน (Supporting Systems) และผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes)

ตารางที่ 4 สรุปลักษณะของนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล

ข้อ	องค์ประกอบของนวัตกรรม	รายละเอียด
1	หลักการ (Principles)	ยึดแนวคิดการบริหารที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ผ่านการเล่น และความยืดหยุ่นต่อบริบทของชุมชน โดยมุ่งเน้นความยั่งยืนทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2	กระบวนการ (Processes)	ครอบคลุมการจัดกิจกรรมพัฒนารู การจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่น การบริหารเชิงมีส่วนร่วม และการติดตามผลพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง
3	ระบบสนับสนุน (Supporting Systems)	ได้แก่ การบริหารจัดการเชิงโครงสร้าง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และตัดสินใจทางการบริหาร
4	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes)	ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการอย่างครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนมีทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากตารางที่ 4 พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 และ 2 ร่วมกับการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูปฐมวัย ทำให้สามารถสังเคราะห์นวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลที่มีลักษณะการออกแบบเชิงระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม นวัตกรรมนี้เน้นความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการบริหาร การจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่น และการสนับสนุนจากบริบทท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยให้

เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน มีความยั่งยืน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาระดับปฐมวัย โดยเฉพาะในบริบทชนบทที่ต้องการขับเคลื่อนการศึกษาด้วยทุนวัฒนธรรมในชุมชน

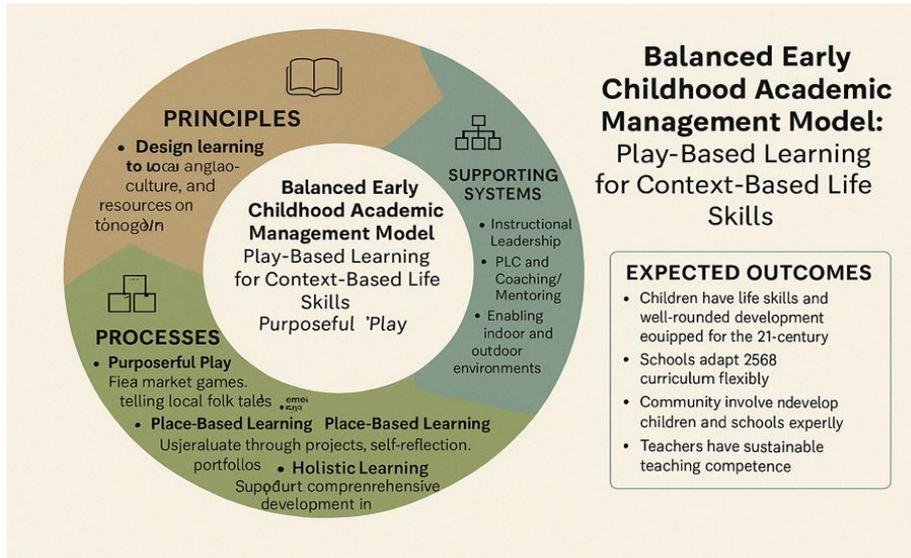
อภิปรายผล

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาครูปฐมวัยกับการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล และการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตบนฐานบริบทท้องถิ่น พบว่า ระดับของการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.714, S.D. = 0.611) ซึ่งสะท้อนว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการที่คำนึงถึงบริบทและคุณภาพของการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ผ่านการเล่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงเป็นลำดับต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siraj & Kingston (2015) ที่ได้ทำการสำรวจบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารวิชาการเชิงสมดุล (Balanced Academic Management) ซึ่งเป็นแนวทางที่ประสานระหว่างมาตรฐานทางการศึกษากับความยืดหยุ่นตามบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้ การบริหารควรมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลพัฒนาการของเด็กเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของเด็กในชุมชน เพื่อให้การเรียนรู้มีคุณภาพและสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับหลักสูตรสากล เช่น Te Whāriki ของนิวซีแลนด์ ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (Ministry of Education, 2017) รวมถึงแนวทางจาก The Wallace Foundation (2012) ที่เน้นบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษาในการพัฒนา “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผลจากการศึกษาพบว่า พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.703, S.D. = 0.627) โดยเฉพาะด้านความสามารถในการปรับตัวตามบริบทชีวิตจริง สอดคล้องกับรายงานสถานภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยควรมีทักษะในการเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ และความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กผ่านการเล่น โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการบริหารทรัพยากร การสร้างการมีส่วนร่วมของครูและชุมชน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่ระบุว่า การเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างมีเป้าหมายช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและทักษะชีวิตของเด็กได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ ทองเทพ และคณะ (2565) ที่พบว่า แนวคิดการบริหารวิชาการเชิงสมดุลให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของเด็ก ครอบครัว และชุมชน เช่น การใช้ของเล่นที่บ้าน เช่น ม้าก้านกล้วยและหมากเก็บ สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การเล่นิทานพื้นบ้านช่วยพัฒนาทักษะการฟัง เสริมสร้างจินตนาการ และปลูกฝังค่านิยมด้านคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมจำลองตลาดท้องถิ่นยังเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิด การคำนวณเบื้องต้น และทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในบริบทชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mooney (2013) และ Siraj-Blatchford et al. (2021) การเล่นเกมแบบลูตพาร์ท (Luthpart Play) บูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นกับบริบทชีวิตจริงเป็นแนวคิดที่ให้เด็กมีบทบาทนำในการเล่น โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่คอยกระตุ้นให้เด็กคิด วิเคราะห์ และจินตนาการ โดยกิจกรรมมักเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือก สำรวจ และสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ระหว่างกิจกรรมการพัฒนาครูปฐมวัยกับการบริหารวิชาการ

และพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะระหว่าง “การบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล” กับ “พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย” ($r = 0.735$) ถือว่ามีความสัมพันธ์สูงที่สุด ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของศศิธร ชุมศรี (2563) ที่พบว่าการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก และสอดคล้องกับแนวคิดระบบนิเวศของ Bronfenbrenner (1979) ที่ชี้ว่า บริบทของครู ครอบครัว และโรงเรียน ต่างมีผลต่อพัฒนาการของเด็กอย่างเป็นพลวัต นอกจากนี้ผลยังสอดคล้องกับการศึกษาโดย Katz & Chard (2000) ซึ่งระบุว่ากระบวนการบริหารการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเน้นการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็กในบริบทจริง จะช่วยส่งเสริมทั้งการคิด การลงมือทำ และการพัฒนาทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ยืนยันว่าการพัฒนาครูอย่างมีเป้าหมาย และการบริหารวิชาการที่เชื่อมโยงบริบทชุมชน มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลที่มีการออกแบบเชิงระบบ โดยบูรณาการการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานของบริบทท้องถิ่น และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) กระบวนการ 3) ระบบสนับสนุน และ 4) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง โดยเน้นการออกแบบเชิงระบบ (System-Based Design) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2011) ที่เสนอว่าการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบ เชื่อมโยงระดับนโยบายกับระดับปฏิบัติการ และอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมทักษะชีวิต เช่น การรู้จักตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับงานของ Kangas, Ojala, & Venninen (2020) ที่ศึกษาการเรียนรู้ผ่านการเล่นในประเทศฟินแลนด์ และพบว่าเด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และความเข้าใจโลกได้ดีเมื่อได้รับการส่งเสริมในบริบทที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น นอกจากนี้ รูปแบบนวัตกรรมที่นำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ทรัพยากรในชุมชนในการสร้างสื่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Te Whāriki (Ministry of Education, New Zealand, 2017) ที่มุ่งให้การศึกษาปฐมวัยเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้บนฐานวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในบริบทของตน โดยผลการวิจัยทั้งหมดสนับสนุนว่านวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย และสามารถตอบโจทย์การพัฒนาเด็กปฐมวัยในมิติต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม โดยอาศัยแนวทางการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม ความยืดหยุ่น และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การบริหารวิชาการปฐมวัยในยุคปัจจุบันต้องก้าวข้ามข้อจำกัดด้านทรัพยากร และมุ่งสร้าง “ระบบคิด” ที่เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้กับบริบทจริงของเด็กในแต่ละพื้นที่ ผ่านความร่วมมือของโรงเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการสร้าง “พลเมืองสมดุล” ที่มีทักษะชีวิตจิตใจที่เข้มแข็ง และพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืนในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุล (Balanced Early Childhood Academic Management Model)

สรุป

บทความนี้นำเสนอแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ผสานความสมดุลระหว่างมาตรฐานทางการศึกษากับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและบริบทเฉพาะของพื้นที่ โดยมี “การเรียนรู้ผ่านการเล่น” เป็นกลไกหลักในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา บทความวิเคราะห์แนวคิดหลัก 4 ประการของการบริหารวิชาการเชิงสมดุล ได้แก่ (1) ความยืดหยุ่นในการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของเด็กและชุมชน (2) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการจัดการเรียนรู้ (3) การเรียนรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงประสบการณ์จริงกับพัฒนาการของเด็ก และ (4) การใช้ข้อมูลพัฒนาการเด็กเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมเฉพาะบุคคล ทั้งนี้ยังได้เชื่อมโยงแนวคิดจากโมเดลต่างประเทศ เช่น Reggio Emilia และหลักสูตร Te Whāriki จากนิวซีแลนด์ รวมถึงทฤษฎีระบบนิเวศของ Bronfenbrenner เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองเด็กในแต่ละบริบทอย่างแท้จริง ในส่วนการนำนวัตกรรมไปใช้จริง บทความเสนอกรณีศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่นได้อย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดตลาดนัดพื้นบ้าน การใช้นิทานท้องถิ่น การจัดมุมเรียนรู้ตามฐาน และการใช้ระบบ Data Dashboard ในการติดตามพัฒนาการเด็กแบบรายบุคคล นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงระบบในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วน การบริหารจัดการข้อมูลอย่างมีระบบ และการออกแบบนโยบายที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างของพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำนวัตกรรมการบริหารวิชาการปฐมวัยเชิงสมดุลไปประยุกต์ใช้ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่น และยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ พร้อมเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของเด็ก

1.2 ครูปฐมวัยควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่มีเป้าหมายชัดเจน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะในด้านความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร

และการปรับตัวในบริบทจริง ซึ่งสามารถใช้กิจกรรมจากทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ของเล่นพื้นบ้าน นิทานพื้นเมือง และกิจกรรมจำลองตลาด มาประยุกต์เป็นสื่อการเรียนรู้

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดและผู้กำหนดนโยบายควรสนับสนุนการขยายผลนวัตกรรมในระดับพื้นที่ ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และการพัฒนาระบบติดตามผลที่เชื่อมโยงกับข้อมูลพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถปรับใช้ได้กับบริบทที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังหลากหลายบริบทของพื้นที่ เช่น โรงเรียนในเขตชนบท ภาคเหนือ/ใต้ หรือพื้นที่ชายขอบ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารวิชาการเชิงสมดุลที่มีความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร หรือวัฒนธรรมที่ต่างกััน

2.2 ควรศึกษาความยั่งยืนของนวัตกรรมการบริหารวิชาการเชิงสมดุลในระยะยาว โดยการติดตามผลต่อเนื่อง (Longitudinal Study) เพื่อประเมินว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนสามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านทักษะชีวิตของเด็กในช่วงวัยต่อไปได้หรือไม่ เช่น เมื่อเข้าสู่ชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.3 ควรเพิ่มเติมการศึกษาบทบาทของครอบครัวและชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะในบริบทของการเล่นและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อออกแบบแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาแนวปฏิบัติร่วมระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569. ค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568, จาก

<https://moe360.blog/2024/11/13/131167/>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี (สำหรับโรงเรียนที่มีความพร้อมและสมัครใจ ปีการศึกษา 2568). ค้นเมื่อ 19 มกราคม 2568, จาก

<https://www.obec.go.th/1055414>

กมลทิพย์ ทองเทพ และคณะ. (2565). การศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการโดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 33(3), 151-167.

ทัตพร เกตุถนอม. (2566). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร เขตหลักสี่. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 11(2), 21-33.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุศรา ทับทิมศรี วชิรี ชูชาติ และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์. (2564). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมาตรฐานสากล. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 545-558.

ประภัสสร พิงโพธิ์. (2564). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 47(3), 25-40.

เพชรดาว นิลสว่าง, พรเทพ เสถียรนพแก้ว และเอกลักษณ์ เพ็ญสา. (2566). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

- ขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(11), 395-411.
- ศิริธร ชุมศรี. (2563). การพัฒนาครูปฐมวัยตามแนวคิดผู้นำทางวิชาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 35(1), 112-130.
- ศิริอร นพกิจ. (2560). การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 8(1), 53-66.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2566). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียน*. ค้นเมื่อ 25 มกราคม 2568, จาก <https://www.moralcenter.or.th>
- สาธิตา แดงภิรมย์ และนันทิยา น้อยจันทร์. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ของโรงเรียนในสำนักงานเขตจอมทอง สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 37(3), 11-22.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *แนวทงนโยบายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *รายงานสถานภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ).
- สุเมธ งามกนก. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัย : นวัตกรรมจัดการศึกษาด้วยแนวคิดไฮสโคป. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. 32(1), 204-215.
- Bodrova, E., & Leong, D. J. (2015). *Tools of the mind: The Vygotskian approach to early childhood education (2nd ed.)*. Pearson Education.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- DuFour, R., & Fullan, M. (2013). *Cultures built to last: Systemic PLCs at work*. Solution Tree Press.
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (2012). *The hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation (3rd ed.)*. Praeger.
- Fullan, M. (2011). *Change leader: Learning to do what matters most*. Jossey-Bass.
- Gandini, L. (2012). The environment as third teacher: Theory and practice. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), *The hundred languages of children* (pp. 327-350). Praeger.
- Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., Berk, L. E., & Singer, D. G. (2009). *A mandate for playful learning in preschool: Presenting the evidence*. Oxford University Press.
- Kangas, J., Ojala, M., & Venninen, T. (2020). Children's views on play and learning in preschool: Learning through play in children's words. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(1), 44-66.
- Katz, L. G., & Chard, S. C. (2000). *Engaging children's minds: The project approach (2nd ed.)*. Ablex Publishing.
- Meadows, D. H. (2008). *Thinking in systems: A primer*. Chelsea Green Publishing.
- Ministry of Education. (2017). *Te Whāriki: Early childhood curriculum*. Government of New Zealand. <https://tewhariki.tki.org.nz/>
- Mooney, C. G. (2013). *Theories of childhood: An introduction to Dewey, Montessori, Erikson, Piaget & Vygotsky (2nd ed.)*. Redleaf Press.
- OECD. (2020). *Early learning and child well-being: A study of five-year-olds in England, Estonia, and the*

- United States. https://www.oecd.org/early-learning-and-child-well-being_en.pdf
- Patton, M. Q. (2011). *Developmental evaluation: Applying complexity concepts to enhance innovation and use*. Guilford Press.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. Norton.
<https://www.taylorfrancis.com/books/>
- Pihanperä, M., Lepistö, J., & Ruokonen, I. (2022). An integrative literature review of university-based early childhood education and care centres within early childhood teacher education settings. *Education Sciences*, 12(2), 141.
- Perry, R., & Dockett, S. (2011). *Partnerships with families and communities: From promise to practice*. Australian Council for Educational Research.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. Norton.
- Pyle, A., & Daniels, E. (2017). A continuum of play-based learning: The role of the teacher in play-based pedagogy and the fear of hijacking play. *Early Education and Development*, 28(3), 274–289.
- Siraj, I., & Kingston, D. (2015). *Assessing quality in early childhood education and care: Sustained shared thinking and emotional well-being (SSTEWE) scale*. Trentham Books.
- Siraj-Blatchford, I., Smith, K. C., & Sylva, K. (2021). *Supporting identity, diversity and language in the early years*. Open University Press.
- The Wallace Foundation. (2012). *The school principal as leader: Guiding schools to better Teaching and Learning*. <https://wallacefoundation.org/sites/default/files/ed.pdf>
- UNDP. (2016). *Local governance for sustainable development: A UNDP toolkit*. United Nations Development Programme.
- United Nations Development Programme. (2016). *Local governance for sustainable development: A UNDP toolkit*. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files_.pdf
- UNICEF. (2019). *A world ready to learn: Prioritizing quality early childhood education*. <https://www.unicef.org/reports/a-world-ready-to-learn-2019>
- UNESCO. (2021). *Right from the start: Investment in early childhood education for a more equitable future*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Yamamoto, K. (2017). Development of an agent-based model for estimation of agricultural land preservation in rural Japan. *Asian Development Review*, 34(2), 21–47.